

KANTÁR BALÁZS

SZÖVEG ÉS ILLUSZTRÁCIÓ PÁRBESZÉDÉN ALAPULÓ FELADATOK A TOLDI TANÍTÁSÁHOZ (1. RÉSZ)

Az alapiskolás irodalomtankönyvek, ha csak hébe-hóba is, de foglalkoznak az illusztrációval, a tankönyvi feladatok között is akad olyan, mely az illusztrációval való tevékenységre ösztönöz, de túlzás volna azt állítani, hogy az irodalomtanítás szerves részét képezné az irodalmi szöveg mellett álló művészi illusztráció. Az alább olvasható feladatlapokkal ezt a hiányt igyekeztem pótolni, hasznos segédeszközt kínálva a *Toldi* egyéni vagy csoportos tanórai feldolgozásához.

Tizenöt olyan feladatot állítottam össze, melyek vagy a befogadás fázisainak egyes lépéseit modellezik, vagy már valamilyen meglévő szöveges vagy képi tapasztalatot mozgósítanak. Igyekeztem felhívni a figyelmet az illusztrációk jelenlétéből adódó értelmezési többletre, tudatos befogadói hozzáállásra ösztönözni, s mindezt a lehető legváltozatosabban. Ez a tizenöt feladatlap igyekszik a különböző szöveg-kép feladattípusokat bemutatni, a legtöbbször nem szükséges az átlagosnál magasabb képzőművészeti műveltség a tanár részéről. A feladatlapok a művészi alkotások egyedisége miatt csak részben általános érvényűek, de a szerkezetük, valamint az alapötleteik az adott tananyaghoz, illetve a korcsoport igényeihez alakíthatók. A korcsoport a 6. évfolyamos tanulók csoportja, mivel 6. osztályban képezi a *Toldi* a tananyag részét. Hasznosabbnak véltem konkrét feladatokkal szemléltetni az illusztrációk felhasználhatóságát, mint üres és semmitmondó feladatsémákat alkotni.

A feladatlapokhoz nem készült külön tanári útmutatás, a szövegük közvetlenül a tanulóknak szól. Csaknem az összes alkalmas az azonnali nyomtatásra és használatra anélkül, hogy bármi egyéb segédeszközre szükség volna.

ARANY JÁNOS: TOLDI 1. ÉNEK

■ Egyéni feladat

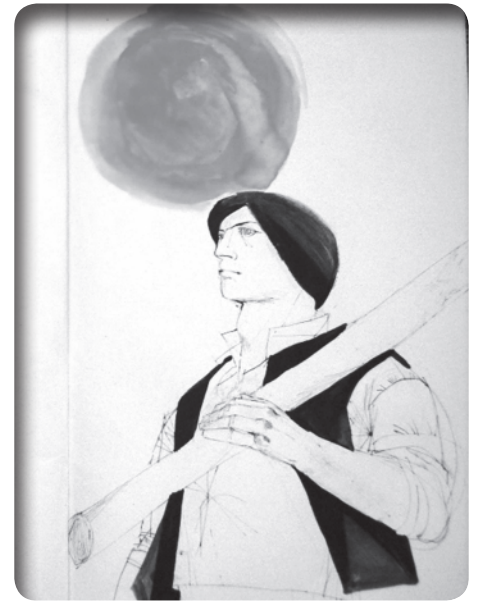
■ **Feladat:** Keresd ki és húzd alá a szövegben azokat a részeket, ahol a látásról van szó! Válaszd ki azt a szövegrészt, amelyik

szerinted legjobban illik az illusztrációhoz, és mondd el, miért!

Egy, csak egy legény van talpon a vidéken,
Meddig a szem ellát puszta földön, égen;
Szörnyü vendégoldal reng araszos vállán,
Pedig még legénytoll sem pehelyzik állán.
Széles országútra messze, messze bámul,
Mintha más mezőkre vágyna e határral;
Azt hinné az ember: élő tilalomfa,
Ütve „általútnál” egy csekély halomba.

Szép öcsém, miért állsz ott a nap tűzében?
Ládd, a többi horkol boglya hűvösében;
Nyelvel a kuvasz is földre hengeredve,
A világért sincs most egerészni kedve:
Vagy sohasem láttál olyan forgó szelet,
Mint az, aki mindjárt megbirkózik veled,
És az utat nyalja sebesen haladva,
Mintha füstökádó nagy kémény szaladna?

Nem is, nem is azt a forgószelet nézi,
Mely a hamvas utat véges-végig méri:
Túl a tornyon, melyet porbul rakott a szél,
Büszke fegyver csillog, büszke hadsereg kél.
És amint sereg kél szürke por ködéből,
Úgy kel a sohajtás a fiú szívéből;
Aztán csak néz, csak néz előre hajolva,
Mintha szive-velke a szemében volna.

„Szép magyar levették, aranyos vitézek!
Jaj be keservesen, jaj be búsan nézlek.
Merre, meddig mentek? Harcra? Háborúba?
Hírvirágot szedni gyöngyös koszorúba?
Mentek-é tatárra? mentek-é törökre,
Nekik jóéjtszakát mondani örökre?
Hej! ha én is, én is köztetek mehetnék,
Szép magyar vitézek, aranyos levették!”

ARANY JÁNOS: TOLDI 1. ÉNEK

■ Egyéni feladat

■ **Feladat:** Olvasd el az idézetet, nézd meg az illusztrációt, és rajzold le, hogy szerinted mit lát az illusztráción szereplő Laczfí!

„Hé, paraszt! melyik út megyen itt Budára?”
Kérdi Laczfí hetykén, csak amúgy félvállra;
(...)
Nádorispán látja Toldit a nagy fával,
És elámul rajta mind egész hadával.

ARANY JÁNOS: TOLDI 2. ÉNEK

A tanulók négy csoportot alkotnak, mindegyik csoport kap egy-egy illusztrációt, vagy egyéni munka esetén a tanulók négyféle illusztráció közül kapnak egyet.

■ **Feladat:** Figyeld meg az illusztrációt az anya alakját, majd olvasd el még egyszer a részletet!

De midőn az öccse éppen megrohanja,
Elsikoltja magát s közéjük fut anyja,
Testével takarja Györgyöt és úgy védi,
Pedig nem is Györgyöt, hanem Miklóst félti.

Képzeld el, hogy mit érez, mit gondol az anya ebben a helyzetben! Írd le 8-10 mondatban ezt a monológot!

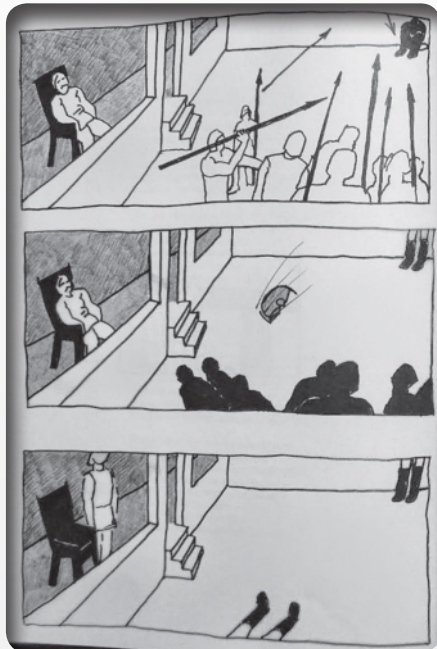

ARANY JÁNOS: TOLDI 3. ÉNEK

■ Egyéni feladat.

■ **Feladat:** Válaszd ki azt a képet, amelyik szerinted legjobban illik a szöveghez! Választásodat indokold!

S melyen ült, a malomkő-darabot fogta,
Toldi György bosszantó népe közé dobta.
Repül a nehéz kő: ki tudja, hol áll meg?
Ki tudja, hol áll meg s kit hogyan talál meg?

ARANY JÁNOS: TOLDI 3. ÉNEK

■ Egyéni vagy páros feladat.

■ **Feladat:** Alaposan nézd meg az illusztrációt, olvasd el még egyszer a szöveget, majd végezd el az alábbi feladatokat!

■ Hasonlítsd össze a szöveget és a képet! Keress olyan részeket a szövegben, amik megjelennek a képen! Jelöld számozással a megfeleléseket!

■ Keress olyan szövegrészeket, melyek nincsenek ábrázolva az illusztráción! Húzd alá ezeket a részeket a szövegben!

Túrte Miklós, túrte, ameddig túrhette,
Azzal állta bosszút, hogy csak fel sem vette;
Úgy mutatta, mintha nem is venné észre,
Fülét sem mozdítja a nagy döngetésre.
De, midőn egy dárda válla csontját érte,
Iszonyatosképen megharagutt érte,
S melyen ült, a malomkő-darabot fogta,
Toldi György bosszantó népe közé dobta.

Repül a nehéz kő: ki tudja, hol áll meg?
Ki tudja, hol áll meg s kit hogyan talál meg?
Fuss, ha futhatsz, Miklós! pallos alatt fejed!
Víz se mossa rólad le a gyilkos nevet!
Elvadulsz, elzüllöl az apai háztól,
Mint amely kivert kan elzüllik a nyájától:
Ki egyet agyarral halálosan sérte,
Úgy aztán kimarta őt a többi érte.

Elrepült a nagy kő, és ahol leszállta,
Egy nemes vitéznek lón szörnyű halála:
Mint olajütőben szétmállott a teste,
És az összetört hús vérolajt ereszte.
Vérit a poros föld nagy-mohón felnyalta,
Két szemét halálos hályog eltakarta,
S aki őt eloltá, az a veszedelem
Mindenik bajtársnak fájt, csak ő neki nem.

■ Keress olyan képi elemeket, amelyekre nem találsz utalást a szövegben. Karikázd be ezeket az illusztráción!